

Ko gleda na morje, na ono silno in mogočno morje, po katerem so plula nekdanja slovanska jadra, poloti se ga žalost. Tedaj je bil Istran gospod, a zdaj

„Propalo je jedro. Iz kamena sada
on crnicu zemlju trudem postizava,
da si spasi djecu sićušnu od glada,
da mu mila kuća bez potrebe spava.“

(Str. 56.)

Sedaj se mora truditi v potu obraza, in rodno grudo mu namaka težki znoj. Pa vendar je zadovoljen, saj upa boljše prihodnosti, in njegovo delo spremlja vesela popevka, iz oči pa mu sije radosten pogled „za hrvatsku majku, za rodjeno krilo“.

Revno je to ljudstvo, a Katalinić ga baš radi tega tako vroče ljubi. Njegova ljubezen do zatiranega ljudstva, do proletarijata, se kaže zlasti v pesmi „Raja“:

„Gle, prolaze goli, bosí,
satrveni, ogladnjeli,
za koricu crna kruha
borba im je život celi.“ (Str. 118.)

Ali se ti ne zdi, kakor bi videl pred seboj tropo teh sirot, kako hodijo od hiše in prosijo miloščine? Bogatin živi v izobilju, nima usmiljenja zanje, dasi so mu bratje. Ob takih prizorih se poloti pesnika trpka ironija:

„I ta svijet jošte trubi
i o bratstvu i slobodi“,

proletarijat pa vabi k sebi, da bi ga tolažil:

„Amo, čelo to da ljubnem,
kuda mučni znoj ti tekô!
Amo ruku ožuljenu
na grud moju . . . mi smo braća.“

Kdo bi trdil, da ni to pravi pesnik, ki ima srce tudi za trpeče sloje?!

Knjiga sama je razdeljena v štiri dele: „Prvi glasi“, „Mrtvoj majci“, „Novi zvuci“ in „Poslednji glasi“. Zlasti lep je cikel „Mrtvoj majci“. Š pesnikove lire zvene melanholični akordi, mehki, ljubeznjivi, žalostni; ta žalost pa ne prehaja nikdar v resignacijo in obup. Ljubljena majka mu je umrla, in izbral si je drugo, Hrvatsko; nad njim pa čuva Bog, ki bo tudi njega vzel k sebi ter ga združil z majko.

Najmanjši, a tudi najslabši je prvi del. Pesnim se pozna še mladostna nesigurnost, s katero so zložene. Preveč je tudi dedikacij, ki niso nič posebnega. Boljše bi bilo, da bi bil Katalinić izpustil „Prve glase“ in jih morda nadomestil z drugimi novejšimi verzi. Tudi postaja tuintam v svojem navdušenju nekako trivialen. (Prim. „Posmrtna osveta“ str. 16.) Nič preveč se ne poda v lepi umetnosti italijanska psovka „Schiava“ ali pa sledeči verzi:

„Oj, stante, kleta
pobješnela pseta!“

Dalo bi se navesti še več primerov. Narod se ob takih „krepkih“ izrazih morda kaj bolj navduši, a pri tem trpi umetnost, ki zahteva tudi svoje.

Končna sodba bodi: Katalinić je darovit pesnik, in Istra in ž njo cela Hrvaška je lahko ponosna nanj. Šteti ga smemo med najboljše novejšje pesnike hrvaške. Globoko zamišljenih ód in himen pri njem zaman iščemo; njegove pesmi so lahke, neprisiljene, z njegove lire pa zveni mehka narodna struna. Katalinić kot buditelj in osvoboditelj svojega naroda, stoječ na braniku že petino stoletja, pa s ponosom pokaže lahko na svojo mladost: „Non vixi frustra!“

Leop. Turšič.

